

УДК 658.562

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ПИТНОЇ ВОДИ ТА ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ

І.Ю. ВАСИЛЕНКО, М.А. ЗЕНКІН

Київський національний університет технологій та дизайну

Проаналізовано результати державного нагляду за додержанням стандартів, норм і правил підприємствами різної форми власності, які виробляють і постачають питну воду у централізовані водогони, проведеного територіальними органами Держспоживстандарту України у I півріччі 2009 року. Визначено основні невідповідності при підготовці, постачанні та зберіганні води. Визначено проблеми державного нагляду при перевірці підприємств водопостачання

Вода є одним із важливих елементів довкілля. До недавнього часу проблеми якості води не стояли так гостро в зв'язку з відносною чистотою природних джерел водопостачання та їх достатньою кількістю. Але в останні десятиріччя ситуація різко змінилася. Значна концентрація міського населення, різке збільшення промислових, транспортних, сільськогосподарських, енергетичних та інших викидів призвели до порушення якості води, появи в джерелах водопостачання не властивих природному середовищу хімічних, радіоактивних та біологічних агентів. Спостерігається картина постійного зростання забруднення поверхневих і підземних вод, і, як наслідок, погіршення якості питної води.

Об'єкти та методи дослідження

Контроль у сфері питної води та питного водопостачання здійснюється з метою визначення відповідності якості питної води державним стандартам. Контролю підлягає вода, призначена для задоволення питних і господарсько-побутових потреб на всіх стадіях її виробництва та доведення до споживачів, а також об'єкти централізованого питного водопостачання, в тому числі очисні споруди, насосні станції, водопровідні мережі, пункти для розливання питної води (в тому числі пересувні), інші об'єкти нецентрального питного водопостачання. У сфері питної води та питного водопостачання здійснюється державний, виробничий і громадський контроль.

Постановка завдання

Проаналізувати результати державного нагляду (ДН) за додержанням стандартів, норм і правил на підприємствах водопідготовки.

Результати та їх обговорення

У зв'язку з вище зазначеним і на виконання Закону України від 5 квітня 2007 року № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та Декрету Кабінету Міністрів України від 08.04.1993р. № 30-93 «Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення» регіональними центрами Держспоживстандарту України протягом I півріччя 2009 року було перевірено підприємства України, які виробляють та постачають воду для централізованих водогонів і фасовану питну та мінеральні води та підприємства, які зберігають та здійснюють оптову продаж води. Перевірка відбувалася:

– на підприємствах, що постачають воду у централізовані водогони, - за додержанням стандарту ГОСТ 2874-82 «Вода питьевая. Гигиенические требования и контроль за качеством», який дотепер діє на цих підприємствах;

– на підприємствах, які виробляють фасовані питні води – відповідно до технічних умов, за якими відбувається виробництво таких вод;

– на підприємствах, що виробляють мінеральні води – відповідно до стандарту ДСТУ 878-93 «Води мінеральні природні фасовані. Загальні технічні умови».

Протягом першого півріччя 2009 року територіальні органи з державного нагляду перевірили 111 підприємств, які займаються видобуванням та постачанням питної води населенню через мережу центрального водопостачання. В цілому порушення стандартів, норм і правил виявлено на 74 підприємствах (66 % перевірених підприємств). Зокрема, вимоги ГОСТ 2874-82 «Вода питьевая. Гигиенические требования» були порушені на 33 підприємствах (30 %). Обсяги перевіреної продукції загалом склали понад 796 м куб. питної води, кількість продукції, що не відповідала чинній в Україні нормативній документації за показниками якості - 46,7 м куб. (5,9 %).

Також на 4-х із перевірених підприємствах (3,6 %) були перевищені нормативи стандарту за мікробіологічними показниками; на 14-ти підприємствах (13 %) порушені вимоги стандарту за органолептичними показниками; на 34-х (30 %) - за фізико-хімічними показниками; відсутність спеціальної обробки води встановлено на 16-ти підприємствах (14 %).

За результатами перевірок за перше півріччя 2009 року підприємствам видано приписи про усунення порушень дотримання стандартів, норм і правил; заборонено реалізацію десяти партій питної води загальною вартістю 18,1 тис. грн.; видано 23 приписи про заборону реалізації всієї продукції; накладено 54 штрафи на підприємства-порушники за реалізацію питної води, яка не відповідала вимогам ГОСТ 2874, на загальну суму 95,678 тис. грн.

Від початку 2009 року територіальні органи з держнагляду перевірили якість води мінеральної фасованої та питної фасованої на 166 підприємствах, які займаються її виробництвом, зберіганням та оптовою торгівлею. Під час перевірок встановлено, що 73 підприємства (44 %) порушували вимоги нормативних документів. Це призвело до значного відсотка випуску та реалізації неякісної продукції. Було проінспектовано близько 201 тис. декалітрів (дал) продукції на загальну суму близько 3 млн. грн. Продукція, що не відповідала вимогам нормативних документів, становила понад 43 тис. дал (21 %).

При перевірці роздрібною торговельною мережі води мінеральної та питної фасованої було проінспектовано 1002,7 тис. л води, з них забраковано та знято з реалізації 34 % від перевіреної кількості. Основними недоліками, за якими бракувалась та знімалась з реалізації продукція, були: відсутність документів на підтвердження якості й безпеки продукції; реалізація товарів із простроченим строком придатності; невідповідність вимогам нормативних документів.

За виявлені порушення на винних осіб та суб'єктів господарювання роздрібною торгівлі накладено адміністративні та адміністративно-господарські санкції на загальну суму близько 443 тис. грн.

Результати проведених перевірок засвідчили, що лише 24 % продукції було вироблено у відповідності з державними стандартами, а основна кількість вироблялась за технічними умовами. Встановлено факти, коли вимоги до продукції, передбачені у технічних умовах, були гіршими, ніж це передбачають державні стандарти, що є порушенням чинного законодавства. Наявні випадки реалізації питної води імпортного виробництва та відомих марок, маркування, якість та безпека яких не відповідають вимогам законодавства України (не зазначені назва та адреса імпортера, інформація про продукт надана не державною мовою тощо).

2009 року українці випили загалом майже 1 млрд. 920 млн. л фасованої води на суму понад 3 млрд. грн. Якщо у 2008 році її споживання на душу населення становило 32,3 л, то у 2009 цей показник сягнув 42,6 л. У 2010 році очікується зростання її споживання, приблизно, до 53 л (у Чехії споживання фасованої води на душу населення становить 85 л, а в Німеччині, Франції та Італії перевищує 160 л) [1].

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, близько 80 % всіх хвороб пов'язано з незадовільною якістю питної води та порушенням санітарно-гігієнічних та екологічних норм водозабезпечення. Проблема питного водопостачання в Україні, як і в інших країнах світу, тісно пов'язана з господарськими, водогосподарськими та екологічними проблемами. Тому споживачі дедалі більше надають перевагу споживанню фасованої води.

Основними порушеннями вимог НД перевірених підприємств стали: неповне або неправильне маркування; невідповідність за фізико-хімічними показниками; відсутність сертифікату відповідності на продукцію. Причинами порушень є: недоліки підготовки виробництва, порушення технологічної дисципліни, незадовільна організація приймального контролю допоміжних матеріалів і готової продукції, порушення періодичності контролю готової продукції.

З огляду на зазначене, спеціалістами кафедри Метрології, стандартизації та сертифікації КНУТД та кафедри екологічного контролю, теплотехнічних та фізико-хімічних вимірювань ДП УкрНДНЦ проблем стандартизації, сертифікації та якості, протягом останніх років ведеться розробка та впровадження комплексу нормативних документів до створення вимірювальної лабораторії з оцінки якості води згідно з ДСТУ ISO/IEC 17025:2006, а також системи менеджменту якості в лабораторіях з оцінки якості води. Впровадження такого комплексу документів та системи якості дозволить контролювати процеси очищення води протягом усього циклу та забезпечити кінцевий продукт із зазначеними у стандарті властивостями.

Висновки

У зв'язку із великою кількістю невідповідностей, які виявилися при проведенні ДН на підприємствах централізованого водопостачання, необхідно забезпечити постійний контроль за дотриманням суб'єктами господарювання вимог законодавства при виготовленні води питної, що подається через централізоване водопостачання. Виникає нагальна необхідність більш жорсткого контролю відповідності якості води вимогам нормативних документів, а також надання підприємствам рекомендацій щодо покращення якості води за рахунок модернізації, ремонту, реконструкції устаткування водопровідних, каналізаційних мереж і водопостачання. Покращити ситуацію з якістю водопідготовки можна також через цільове використання коштів спеціальних фондів місцевих бюджетів, які формуються за рахунок відрахувань підприємств-водопостачальників на проведення модернізації, ремонту, реконструкції устаткування водопровідних, каналізаційних мереж і водопостачання та створення і впровадження комплексу нормативних документів до створення вимірювальної лабораторії з оцінки якості води.

ЛІТЕРАТУРА

1. Матеріали науково-практичного семінару «Актуальні питання якості води в Україні – 2009». К.: Держспоживстандарт України, ДП «УкрНДНЦ», 2009 – 194 с.

Надійшла 09.07.2010